

Uçucu Madde Kullananlarda Karaciğer Histopatolojisi

Nihat ALPAY*, Celal ULAŞOĞLU*, Nesrin KARAMUSTAFALIOĞLU*

ÖZET

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde ayrı bir yataklı ünite olan AMATEM de yatan yaşları 12-22 arasında ortalama 14 ± 7 olan 32 uçucu madde bağımlısı çalışmaya alındı. Ebeveynlerinden gerekli izin alınarak karaciğer fonksiyon testleri bozuk olan 8 hastadan mengen metodu ile iğne biyopsisi alındı. Eozinle boyandı. Biyopsi materyali 2 vakada granülomatasiz sonucu verdi. Diğer vakalarda kronik persistan hepatit ve yoğun hiperemik alanlar bulundu. Hepatik viral markerlar negatif olarak tespit edildi. Hepatik bozukluğu olan uçucu madde bağımlısı hastaların 2 yıl veya daha fazla süreden beri kullanıcı oldukları tespit edildi. Bu sonuçlar uçucu madde bağımlılığında süre, doz ve hepatik bozukluk arasındaki ilişkiyi doğrulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Uçucu madde, karaciğer biyopsisi

Düşünen Adam; 1996, 9 (4): 15-17

SUMMARY

32 patients with volatile substance dependency ages 12 ± 22 were included in the study. These patients were treated in Alcohol Drug Research and Treatment Center (AMATEM), a separate unit in Bakırköy State Mental Hospital. Eight patients with hepatic dysfunction were investigated by hepatic pinch biopsy. In two cases revealed granulomatosis, in the remaining six chronic persistent hepatitis and dense hyperemic areas were found. Hepatic viral markers were negative in all cases. Patients with hepatic dysfunction had been using volatile substance in high doses for more than two years.

Key words: Volatile substance, hepatic histopathology

GİRİŞ

Uçucu kullanımı otuz yılı aşkın bir süredir endüstrileşmiş batı ülkelerinin bir sorunu haline gelmiştir. Altmışlı yılların başlarında ve yetmişli yıllarda Amerika Birleşik Devleti'nde ve Avrupa'da madde bağımlıları yelpazesinde geniş bir yer bulmuştur.

Uçucular oda sıcaklığında alkol ve anestezikler gibi etki gösteren kimyasal bir yapısı vardır. Ençok kul-

lanılan toluendir. Uçucu bağımlılarının % 72-90'den fazlasından toluen sorumludur. Toluene lipofilik hidrokarbondur. Petrolden ve benzenden üretilmektedir. Uçucu madde alındıktan 10-15 dk sonra % 60 kan konsantrasyonuna ulaşır.

Uçucu kullanımı sıklığı tam olarak bilinmemektedir. Değişik ülkelerde değişiklik göstermektedir. Genellikle 6-16 yaş grubu risk altındadır fakat az olmakla birlikte yaşın 20-30 olmasına rağmen halen uçucu kullananlar vardır. Uçucu kullanımında to-

* Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi 1. Psikiyatri Kliniği

lerans gelişir fakat fiziksel bağımlılık önemli bir sorun değildir. Uçucu kullananlar daha sonra alkol ve diğer maddeleri kullanmaya başlarlar.

Son yıllarda uçucu kullanımı Türkiye'de de oldukça büyük bir boyut kazanmış, uçucu kullanım yaşı giderek küçülmeye başlamıştır. Alkol ve Madde Bağımlıları Araştırma ve Tedavi Merkezimize 4.5 yaşında iki sokak çocuğunun getirilmesi yaşı ne denli küçüldüğünün bir kanıtı olarak gösterilebilir. Uçucu bağımlılığının yoğunlaşması nedeniyle hastanemiz içinde sadece uçucu madde bağımlılarının tetkik ve tedavi edilen bir merkezinin kurulma zorunluluğu doğdu.

Uçucuların ilgili granülomatöz etkisi açısından literatür bulunmamakla beraber kokain kullanımına bağlı yapılan insan ve hayvan çalışmaları ve bildirilen vaka takdimlerinde değişik hepatotoksik etki gösterilmiştir (7). Sıçanlarda yapılan çalışmalarda periportal hepatoselüler nekroz bildirilmiştir. Bildirilen dört olguda sentrilobüler ya da diffüz nekrozlar saptanmıştır.

Uçucu bağımlılığının sosyolojik ve toksikolojik özellikleri, bu kişilerin genç olmaları nedeniyle daha da önem kazanır. Organik uçuculara bağlı irreversibl hasarlar; böbrek, karaciğer, kalp ve akciğerlerde oluşabilir. Nörolojik etkiler periferik nöropati, se-rebellar hasar, kronik ensefalit ve demans ile sonuçlanabilir. Perioral ekzema, kronik üst solunum yolu enfeksiyonları ve petrol kullananlarda kurşun zehirlenmesi oluşabilir.

Kendi olgularımızın ikisinde belirlenmiş olan granülomatöz lezyonlar bu konudaki ilk tanım olması nedeni ile ilgi çekicidir. Bilindiği gibi karaciğerde canlı ve cansız, yabancı kaynaklı kimyasal veya endojen iritan maddelere bağlı olarak "granülom" oluşumu gerçekleşebilir. Vakalarımızda granülomatöz yapan bütün nedenler ekarte edilmiştir. Tipik bir granülomda ortada epitelooid hücreler ve aralarında dev hücrelerin bulunabildiği, etrafında lenfosit infiltrasyonu ve en dışta bağ dokusu ile çevrilmiş tümöre benzer bir kitledir. Popper ve diğer bazı otörler epitelooid follüküler lezyonların yanısıra adi histiositler ve mononükleer hücrelerin oluşturduğu hücre topluluklarını da "granülom" olarak kabul etmektedir (1,2,7).

Fitzgerald ve ark. bütün araştırmalara rağmen sebebi belirlenemeyen granülomatöz hepatit olgularına "idyopatik granülomatöz hepatit" adını vermişlerdir. Bu vakalarda kazeifikasyon nekrozu yoktur ve karaciğer fonksiyonları hafif bozulmuştur. Bu vakalarda tüberküloz ve Hodgkin lenfomanın tekrar tekrar araştırılması gerekir. Vakalarımız bu yönden ve geçen takip süresince bu açıdan yeni bir klinik durum arz etmedi. İdyopatik denilen bazı granülomatöz hepatitlerin araştırılmasında bu nedenlerle uçucu toksisitesi ve kötü kullanımı gözönüne alınmalıdır sonucuna varılmıştır (4,5,9).

GEREÇ ve YÖNTEM

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Alkol ve Madde Bağımlıları Tedavi Merkezi'ne (AMATEM) başvuran DSM III-R tanı kriterlerine göre uçucu bağımlılığı tanısı alarak yatırılan 32 olgu çalışmaya alındı. Olguların yaş, sosyal durum, eğitim, aile ilişkileri, hangi cins uçucu kullandığı, uçucuyu nerede ve nasıl kullandığı, karaciğer fonksiyon testleri, rutin kan tetkikleri, EEG'leri çekildi. Karaciğer fonksiyon testleri bozuk olan 8 olguya Frankel fonksiyon iğnesiyle karaciğer biyopsisi yapıldı.

SONUÇ

Olguların 29'u 20 yaşın altında, 3 olgu ise 20 yaştan daha büyüktü. Olguların en küçüğü 7, en büyüğü 22 yaşında ve yaş ortalaması 14 ± 7 olarak bulundu. Olguların 6'sı ortaokul mezunu, geri kalan 26'sı ise ilkokul öğrencisi ve ilkokul mezunu idi. Olgulardan evli ve bayan yoktu. 3 Karadeniz, 2 Orta Anadolu, 5 Doğu Anadolu bölgesinde gelmişler, diğerleri Marmara bölgesinde ve İstanbul'da oturanlardan oluşmaktaydı. 17 olgu mobilyacı çıracı, 9'u sokak çocuğu, 6'sı öğrenci idi. İlk maddeye başlama yaşı ortalama 12 iken, sokak çocuklarında bu yaş çok daha küçüktü. Olguların 4'ü yalnız, diğer olgular genellikle arkadaşları ile uçucu kullanmaktaydı. 18 olgu uçucuyu ilk aldığı zaman hiç zevk almadığını, 11 olgu uçucu maddeyi aldığı zaman zevk aldığını hatta hayal kurduklarını, 2 olgu ise ilk kullanım ile ilgili bir anısının olmadığını belirtmişlerdir.

Ortalama uçucu kullanımı ise 1/2 ile 3 kutu olarak bulundu. 2 olgu son günlerde 10 kutuya varan miktarlarda kullandıklarını belirttiler. 20 olgu (% 62.5)

iki yıldan daha fazla bir süredir uçucu kullanmakta iken, 12 olgu (% 37.5) 2 yıldan daha az bir süre uçucu kullanmakta idi. 5 olguda yumuşak nörolojik bulgular, 7 olguda EEG patolojisi, 8 olgunun daha önce suisid girişiminde bulunduğu tespit edildi (3,5,6).

TARTIŞMA

Alkalen fosfataz ve transaminazlarda yükseklik nedeniyle karaciğer biyopsisi yapılan 7 oludan 4 yıl ve daha fazla uçucu kullanan 2 olguda granülom çıkması literatürde olmamasına karşın uzun süre uçucunun karaciğer parankimasında nekroz yaptığı kanısına varıldı. Genel literatürde uçuculara bağlı böyle bir patoloji olduğu biçiminde literatür olmaması nedeniyle bu araştırmayı yayınlamayı uygun bulduk (1,4,5,8).

KAYNAKLAR

1. Ashton CH: Solvents abuse. *BJM* 300:20, 1990.
2. Fitzgerald M: Granulomatosis hepatitis of obscure etiology. *GJM* 40:371, 1971.
3. Hughes M: A historical analysis of granulomatosis hepatitis. *J Clin Pathol* 25:817, 1987.
4. Joseph W: Psychiatric and Solvent-inhalant abuse, recognition, assessment and treatment. *Am J Psychiatr* 144:7, 1987.
5. Maria AR: Volatil substance abuse: A review of possible long-term neurological, intellectual and psychiatric sequelae. *Br J Psychiatry* 148:235-46, 1986.
6. Popper H: Liver structure and function. Newyork, McGraw-Hill 55-105, 1957.
7. Sherlock S: Diseases of the liver and biliary system. Blacwell, London, Ninth Edition, p.461-9, 1993.
8. Shuseter L, Quimby F: Liver damage from cocain in mice. *Life Sci* 20:1035-42, 1977.
9. Wanless IR, Dore S, et al: Histopathology of cocaine hepatotoxicity. *Gastroenterology* 98:497-501, 1990.

33. ULUSAL PSİKIYATRİ KONGRESİ

1-4 Ekim 1997

Antalya Dedeman Oteli'nde yapılacaktır.

Kongre Başkanı
Doç. Dr. Arif Verimli